

MEHNAT GIGYENASI VA ISHLOVCHILAR SALOMATLIGINI MUHOFAZA QILISH.

Jumaboyeva Shahnoza
Rahimov Javohir

Annotatsiya: ushbu maqolada kasb kasalliklari, korxonalaridagi tibbiy sanitariya qismlari, ularning ishlash mexanizmlari, shifokorning xizmat ko'rsatishi, davolash profilaktika ishlari, ekspertiza, sanitariya gigiyenik epidemiyalarga qarshi ishlar, tibbiy ko'rik natijalarini umumlashtirish, SEOM, mehnat gigiyenasi, ishlovchilar salomatligini saqlash to'g'risida bir qator ma'lumotlar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: kasb kasalliklari, tibbiy sanitariya, TSQ, ishlash mexanizmlari, shifokorning xizmati, profilaktika ishlari, tibbiy ko'rik, epidemiya, SEOM, mehnat gigiyenasi, kasbga oid xavf, avtomizatsiyalash va jiholani germetizatsiyalash.

KIRISH!

Kasbga oid xavf mehnat gigiyenasida profipatologiya rivojlanishi ehtimolining yana bir muhim ko'rsatkichi bo'lib, bu bilan ishlab chiqarish muhiti va mehnat jarayoni omillarining noxush ta'siri natijasida oqibatlarining og'irligini hisobga olgan holda sog'ligining buzilishi hisobga olinadi.

Mehnat inson hayoti va faoliyatida muhim o'rin tutadi. Inson hayotida ko'p qismida ishlab chiqarish yoki qishloq xo'jaligi sohasida jamoaviy foydali mehnatda qatnashadi. Ishlab chiqarishda mashg'ul bo'lganlarning yarmisini ayollar tashkil qiladi.

Oxirgi o'n yillarda sanoat va qishloq xo'jaligining turli tarmoqlarida yangi texnika va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq halda ishlovchilar salomatlik holatiga ko'p ishlab chiqarish omillarining nobop ta'siri acha kamaydi. Bunga katta jismoniy zo'riqishni talab qiluvchi mehnatda kata quvvatga ega bo'lgan mexanizmlarni qo'llash, ishlab chiqarish jarayonlarini majmui avtomizatsiyalash, jihozlarni germetizatsiyalash, kimyo va qayta ishlov berish korxonalarida berk va aylanma texnologik sikllarni qo'llash, masofadan boshqaruv va nazorat tufayli erishildi.

Texnologik, sanitariya – texnik va davolash – profilaktik tadbirlar keng majmui kasb kasalliklar bosqichini kamayishi va strukturasini o'zgarishiga ko'mak beradi.

Oxirgi yillarda ishlab chiqarishdan, masalan benzol va boshqa birikmalarni olib tashlanishi bilan bog'liq ba'zi kasbga doir patologiyalar uchramayapti. Kasbga oid kasallilar ko'pincha yengil va yashirin shaklda ko'zga tashlanmoqda.

Shu bilan bir vaqtda zamonaviy ishlab chiqarishda turli tabiatli yangi zamonaviy zararli omillar yuzaga kelmoqda. Bular lazer nurlanishi, infra- va ultratovush kabi fizikaviy omillardir. Oxirgi yillarda keng ko'lamda ionizatsiyalovchi nurlanish qo'llanmoqda. Yangi kimyoviy birikmalar va ularni birgalikdagi va kanserogen, allergen va mutagen moddalarning uchrashi kuzatilmoqda. Alohida ahamiyat kasb etadigan kompyuter texnikasini joriy etish bilan bog'liq holda ishlab chiqarishni jadallashuvi va shitb bilan rivojida ruhiy fiziologik omillar, shu bilan bir vaqtda ekeltron hisoblash mashinalari operatorlari jismoniy faolligini pasayishi, ular bilan bog'liq holda kasbga oid

patologiyalarni shakllarini o'zgarishi va kasb kasalliklarini yuzaga kelishiga olib kelishi mumkin.

Sog'lom va xavfsiz mehnat sharoitini yaratish- Respublika sog'liqni saqlash, gigiyena fani va amaliyoti oldida turgan bosh vzaifa hisoblanadi. Mehnat gigiyensi – profilaktika fani bo'lib, mehnat sharoiti va xarakterini, uni odam salomatligi va funksional holatiga ta'sirini o'rganadi va ishlab chiqarish muhiti va mehnat jarayoni zararli va xavfli omillarning ishlovchilarga ta'sirini profilaktikasiga yo'naltirilgan ilmiy asoslari va amaliy tadbirlarini ishlab chiqadi.

Mehnat gigiyenasi maqsadga muvofiq mehnat sharoitini yaratish va ayrim ishchilar, shuningdek, butun jamoa salomatligini va ish qobiliyatini saqlashga yo'natirilganlar ishlab chiqadi. Buning uchun mehnatni ijtimoiy va biologik mazmuni haqida aniq tasavvurga ega bo'lish, mehnat jarayoni xarakteri va ishlovchilarga uni ta'sirini, zamonaviy ijtimoiy iqtisodiy sharoitlarni kasbga doir patologiyaga kiritadigan o'zgarishlarini va mehnatni o'ziga xosliklarini bilish zarur. Organizmga turli tabiatli ishlab chiqarish omillarini ta'sirini, ishlovchilarda aqliy va jismoniy zo'riqish, toliqish va o'ta toliqishda kuzatilishi mumkin bo'lgan fiziologik o'zgarishlarni to'g'ri baholashni bilish kerak.

Mehnat gigiyenasi o'rganuvchi obyektlar bo'lib ishlab chiqarish jarayonini sanitariya o'ziga xosliklari, jihozlar va ishlov berilayotgan mahsulotlar, ularni ishlovchilar organizmiga ta'siri nuqtai nazarida, mehnatni sanitariya sharoitlari, mehnat jarayonini xarakteri va tashkillashtirilishi, ishni bajarilishida fiziologik funksiyalarini o'zgarishi, ishlovchilar salomatlik holati, sanitariya – texnik va sanitariya – maishiy qurilmalar, shaxsiy himoya vositalari hisoblanadi.

Vazifalar xilma – xilgi, shuningdek olinadigan natijalarni kata davlat ahamiyati turli tadqiqot usullarini keng spektrini qo'llash imkonini beradi. Bular sanitariya yozuv yordamida ishlab chiqarish muhitini sanitariya tekshiruvi va fizikaviy, kimyoviy va biologik instrumental usullarini qo'llash, ishlovchilar salomatlik holatini klinik, fiziologik, biokimyoviy va statistik usullar qo'llab tekshirish. Eksperimental teshirish ko'ngillilarda tabiiy gigiyenik eksperiment va hayvonlarda fiziologik, biokimyoviy, morfologik, toksikologik tajribalarni va boshqa usullarni qo'llab eksperimentlarni o'z ichiga oladi. Markaziy asab tizmi modellashtirish va zamonaviy kompyuter dasturlaridan foydalanish va hamda olingan natijalarni statistik ishlov berish gigiyenik va eksperimental tadqiqotlarning ajralmas qismi hisoblanadi.

Sanoat korxonalari ishchilariga davolash profilaktika yordamini tashkillashtirish!

Ishlovchilar salomatligini saqlash va mustahkamlash – tibbiyotning muhim vzaifasi hisoblanadi. Sanoat ishchilarining salomatligini mustahkamlanishi bir tomondan salomatlikni mustahkamlanishidan guvoh bersa, boshqa tomonda esa ishlab chiqarishda mehnat resursini saqlash imkonini beradi. Undan tashqari kasallanish ishlab chiqarishga kata iqtisodiy zarar keltiradi. Shifikor ishlovchilar kasallanish bosqichi va strukturasini belgilovchi omillarni bila olishi hamda kasallanish va mehnat sharoitlari hamda sanoat ishlab chiqarish muhiti orasidagi bog'lanishni aniqay olish kerak. Shu sababli aholiga tibbiy xizmatni tashkillashtirishda sanoat korxonalari ishchilariga alohida e'tibor qaratiladi.

Mehnat gigiyenasi shifokorni tayyorlashdagi muhim bir bosqich hisoblanadi va u ishchi- xizmatchilarga tibbiy xizmatni ko'rsatishni amalga oshirishni ta'minlaydi. Ishchilarning soni 4000 dan ortiq bo'lgan yirik sanoat korxonalari o'z tarkibida tibbiy sanitariya qismlariga egadir. Ammo bir qator korxonalarda ishchilarning soni 2 mingdan oshgan taqdirda ham TQS tashkil etiladi. Kichik korxonalarning ishchilariga mahalliy poliklinika vrachlari xizmat ko'rsatadi, korxonaning o'zida esa vrachlik yoki feldsherlik punktlari faoliyat ko'rsatadi.

TQS- bu muassalar majmuasi bo'lib uning tarkibida poliklinika, statsionar, sanatoriya - profilaktika hamda fizioterapevtik kabinetlar mavjud.

TQS lar ikki turda bo'lishi mumkin: ochiq va yopiq turdagi tibbiy sanitariya qismlari. Yopiq turdagi TQS faqat ana shu korxona ishchi va xizmatchilarga tibbiy xizmat ko'rsatadi, ochiq TQS esa, korxona ishchilar va shu atrofdagi aholiga ham tibbiy sanitariya xizmat ko'rsatish uchun mo'ljallangan.

Xulosa!

Zararli omillar bor bo'lgan korxona ishga qabul qilinuvchi har qanday shaxs dastlabki tibbiy o'rikdan o'tishi shart bo'lib, bu ko'rikning asosiy maqsadi ishchining umumiy salomatlik holatini aniqlash va bo'lajak kasbga ishlay olish uchun yaroqli ekanligi haqidagi tibbiy xulosa chiqarish hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev. Sh. M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundlik qoidasi bolishi kerak. 2017-y, 104 b, o'zbekiston matbuot va axborot agnetligining “O'zbekiston” nashriyot matbaa ijodiy uyi.
2. Ahiloning sanitariya – epideiologik osoyishtaigi to'g'risidagi qonuni, T. 2015, - 18 b.
3. Bolshakov A. M, “Umumiy gigiyena” M. 2009, 736b.
4. Demidenko N.M. tahriri ostida. “Gigiyena” T. 2004. – 615 b.
5. O'zR SanQ va M – 2005 – 2017 – yillar.
6. Basic Principles in Occupational Hygiene October, 2010.